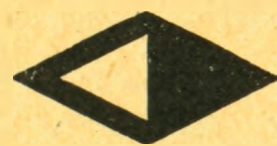

DR. KENÉZ-KURLÄNDER EDE

SZEMLÉJE

SZOMBAT

ÜNNEPI ROVÁSOK

Salon des Refuses. — Hindenburg keresztanyja. — Szobrok a zsidó temetőben. — Mór és Mózes. — Ki rejtőzik „Mondjuk János“ név alatt? — Olvasom . . . ! Nem olvasom . . . ! — Hírek. — Érdekes riportok stb.

VII. évfolyam 21–22. szám.

1934. szeptember 15

A címlap Berény Róbert rajza.

Szombati olvasmány

„Vajelech“ hetiszakaszhoz

Szólott Mózes: Százhusz éves vagyok ma, nem bírok elöttetek ki- és bejárni és az Örökkévaló azt mondotta: nem fogsz átmenni a Jordánon.

(Midras: „Százhusz éves vagyok ma“, ebből következik, hogy Mózes születése napján hunyt el, még pedig Adar 7-én. Ezért lett ez a nap a Chevra gyülekező napja, amelyen Mózes nagyságával kapcsolatban a zsidó szeretet-munkáról hangzik a tanítás.)

A hetedik év, a szombat-év Szukosz-ünnepén gyűjtsd össze a népet s olvasd fel a Tórát.

(Talmud: Amikor Agrippa, Herodes unokája az edomita származású zsidó király uralkodott, ő eleget tett ennek a parancsnak, felolvasta a Tórát és amikor elérkezett ahhoz a részlethez: „Testvéreid közül válassz magadnak királyt“, eszébe jutott edomita származása és az izgalomtól sirva fakadt, amire a nép azt kiáltotta feléje: „Testvérünk vagy, testvérünk vagy!“ Ezzel a felszólítással fogadják be most is a Chevra tagokat. Azonban bölcseink nincsenek elragadtatva az Agrippának rendezett óvációtól és azt mondják, hogy közönséges hízlegés volt, pedig nem szabad hízlegni a hatalmasoknak, még ha Agrippa királyról is van szó, ha ellenkezik az igazsággal)

Szólott Isten Mózesnek: Te meghalsz, majd támad egy nemzedék utánad, bálványok után páráználkodnak és azért irjad fel ezt a dalt.

(Talmud: „Leírni a dalt“ azt jelenti, hogy minden zsidónak kötelessége a dalt, azaz Mózes bucsuénekét tartalmazó Tórát írni vagy iratni. A Tóra tanulmányozását elősegítő könyvek terjesztése a legnagyobb érdem. „Údv annak, aki az igazságot megőrzi és mindig jótékonyságot

gyakorol“. Hát hogy lehetséges ez? Mindig jótékonyságot gyakorolni? A felelet: Aki irat könyveket és tanulás céljából terjeszt).

Írjátok le magatoknak ezt a dalt, helyezd szájukba.

(Mint egy ismerősöm elmondotta nekem, ezeket a szavakat sírfeliratra megkapóan alkalmazta *Susmann Viktor* pesti rabbi, amikor pár évvel ezelőtt *Eppler Sándor* főtitkár apjának macévoja felett tartotta az emlékbeszédet).

A népet sok baj és szorongás éri

(Talmud: A szöveg szószerint fordítva azt jelenti: a népet érik bajok, rosszak és egymással vetélkedők, azaz oly vádakkal fogják illetni a zsidóságot, amelyek egymást kizárják. Más szavakkal: egyszerre mondják a zsidóról, hogy kapitalista és hogy kommunista, vagy pedig: bigot és vallástalan, vagy sovinszta és kozmopolita, vagy megalázkodó és gögös).

ÉRTESÍTÉS. A pesti izr. hitközség rabbisága ezennel tudomására hozza a t. Hitfeleknek, hogy a Braun Manó igazgatása mellett működött „Kóser szalámi- és füstölthúsárúgyár rt.“, VII. Dob u. 10. (gyárhelyiség Dob utca 11) végleg megszűnt. Rabbiságunk rituális felügyelete alá egy új gyár és pedig Hadinger Ede és Fia vezetése alatt álló „Manna“ kóser szalámi- és füstölthúsárúgyár, Garay tér 12. került, mely felügyeletünk alatt már megkezdette működését, amiről a t. Hitfeleket ezúton értesítjük. A „Manna“ kóser szalámi- és füstölthúsárúgyár gyártmányai hétfőtől f. évi szeptember 5-től kezdve a „Manna“ kóser szalámi- és füstölthúsárúgyár központjában, VII. Garay tér 12. szám alatt, továbbá a gyár árúdáiban: VI. Eötvös utca 6, VII. Dob utca 10. szám alatt és a rabbiságunk felügyelete alatt álló összes mézárúgyárakban és baromfi-árúsító helyeken kaphatók. A Pesti Izr. Hitközség Rabbisága.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Ünnepi rovás

~ *Glücksthal Samuról ~ a Chevrák munkájáról ~
a zsidó egyke problémájáról és az IMIT-ről*

A fiatalság nem kor, hanem állapot — mondotta *Anatole France*, a nagy francia író és filozófus, aki öregkorában talán még termékenyebb volt, mint ifju éveiben. Valóban: a fiatalság értelmét nehezen lehetne csupán az esztendőök számával meghatározni. Ugyan-
így az öregség jelentését is.

Fiatal: aki még tud alkotni. *Fiatal:* akinek még van életkedve.
Fiatal: aki még hisz a holnapban.

Ilyen értelemben a zsidó közélet fiataljai sorába tartozik az a Glücksthal Samu, aki most töltötte be a hetvenedik születésnapját.

Mert *Glücksthal Samu*, aki mindent elért, elnökhelyettese lett a Pesti Izraelita Hitközségnek, örökös tagja a főváros törvényhatóságának és bekerült a felsőházba is, hetven esztendejével még mindig életerősebb, munkabiróbb azoknál a fiataloknál, akik az első akadályoknál megtorpannak. *Glücksthal Samu* túl az élet hetedik évtizedén még mindig ideálokat szolgál és ideálokban hisz. Kiábrándíthatatlan, mint a zsidóság multjának nagyjai.

Sok szó esett az utóbbi időkben itt is, ott is a *Pesti Chevra Kadisa* nagy munkájáról. Kétségtelen, hogy minden tiszteletet megérdemel ez az intézmény, amelyhez hasonló alig van a világon. És minden tiszteletet megérdemelnek ennek az intézménynek az irányítói: *Kramer Miksa*, *Pürgesz József* és *Endrei Henrik* is. Minden intézmény egy ember meghosszabbított árnyéka: tartja egy külföldi közmondás.

Milyen szép intézmény tehát a Chevra, amely nem egy embernek, hanem egy egész Agytrösztnek a meghosszabbított árnyéka.

Aligha tévedünk, amikor azt mondjuk, hogy a *Pesti Chevra Kadisa* nagy tekintélyén keresztül kellene elkezdni Pest és Buda unifikációját. A *Budai Chevra* és a *Pesti Chevra* egyesítése igazán könnyen menne. Mert a *Budai Chevra* tagjai, ha leszavaztatnák őket, minden agitáció nélkül kijelentenék, hogy szeretnék, ha a *Budai Chevra* olyan nivóra emelkednék, mint a *Pesti Chevra*.

A katolikusok és a reformátusok táborában már sok panasz és sok vita hangzott el az elnéptelenedési jelenségek miatt. A legkülönbözőbb vidékeken megkonditották a vészharangokat.

Mi zsidók eddig meglehetősen csendben néztük az egyke pusztításait. Pedig az *egyke*, ez a pusztító népbetegség — az *egység*-vel karöltve — *a mi sorainkat sem kimélte*. Sőt, most is egyre tizedeli.

Amikor ez a helyzet, akkor különös figyelemre tarthat számot *Würdiger József*nek, a fiatal szentesi főrabbinak az a prédikációja, amelyet füzet alakjában is kiadott és amelyet ma hozott Budapestre a posta. *Würdiger József* prédikációja arról szól, hogy a szentesi zsidóság lélekszáma tiz év alatt 760-ról 666-ra süllyedt. „*Vajjon hány-szor tiz év kell, hogy egyetlenegy sem maradjon?!*”

A beszéd konkluziója, hogy

„az egyke többet pusztít, mint a századok elnyomása!”

És mi a mi teendők? Méltányolni ezt a konkluziót! Az Országos Kongresszus elé kell vinni a kérdést! *Addig kell segíteni, amíg lehet!*

Az IMIT nyári közgyűlése — *Hajdu Miklós* indítványára — elhatározta, hogy a társaság a jövőben több gondot fordít majd a zsidó szépirodalomra. Ezt a határozatot nagy örömmel fogadjuk, mert a *Szombat* volt az, amely már két év előtt kifejtette, hogy az IMIT-re ezen a téren komoly szerep vár. Elvégre legyünk tisztában azzal, hogy *a szépirodalomnak jóval nagyobb közönséget lehet toborozni, mint az u. n. tudományos irodalomnak*. Ha pedig ezzel tisztában vagyunk, akkor magától értetődik, hogy a szélesebb publicitás lehetőségeit fel kell használnunk.

Az IMIT közgyűlésén mindezekről csak általánosságban volt szó. Mi most egy részletet ragadunk ki:

**Meg kell csinálni a magyar zsidó költők és novella-
írók antológiáját.**

Ezek az antológiák több célt szolgálnának.

**Először: a publikum látná, hogy milyen sok nagy-
szerű tehetségünk van. Másodszor: a zsidó írók ked-**

vet kapnának zsidó témák feldolgozásához. Harmad-szor: a nemzsidók előtt bizonyosságot tennénk arról, hogy mivel járul hozzá a zsidó szellem a magyar irodalomhoz.

Ugy-e sok cél, sok szempont követeli ennek az antológia-ötletnek a megvalósítását?

Dr. Kecskeméti Lipót:

Ezsajás gyermeksége

Kecskeméti Lipót, a híres biblia-tudós most rendezti sajtó alá régóta várt könyvét, melynek címe: „Ezsajás egyénisége: az ember, a próféta, a költő. Az illusztris szerző a Szombatot tisztelte meg, hogy átengedje elsőnek közlés végett a következő részletet:

(4) **Játék meg séták.** Van azonban tovább is: hogy túl azon a közös gyermekin, a szépen és jón, egy és más különvaló, határozottabb részlet is felénk világosodik a gyermek és az ifjú életének anyagából: apróbb események, későbbi jelentőségek hordozói, meg az állandóság a maga sokféleségeivel, a komolyabb befogás és elfoglaltság megindulta és továbbnőtte, a lélekbe múlón-maradandón belevágó hatásokkal. Mindegyikben maga Ezsajás, a legtöbbjükben együtt a szülőkkel: hogy tartalmasságba elevenedik az apai Ámóc név is (v. ö. 1. p.). Amit Ezsajásnak prófétai függetlensége föltétet, a gazdaság (l. u. o.), már itt előbizonyosodik: hogy mindezen epizódok háttérben az érzik meg, mégpedig nem magában lenehezhető lomha anyagul, hanem az erkölcsiben megnemesedve, az élete emelő áldásul. Kétszer szerencsés volt az a gyermekkor: hogy otthonban folyt le, amely a jómódé is volt, a megértésé is; csupa gondtalanság évei és a leggondosabb nevelésé. Az apa tehetős-gazda, az anya a tóra szellemének ösztönös tanító-asszonya (v. ö. Péld. 1, 8 b.) — és mindkettő előtt nagy-nagy becsületben a könyv.

A költő Ezsajás meglátásai közt nem egy vonás lehet, ami régi valóságokból szinesedett elő, a gyermek-Ezsajás játékkorszakának átéltségeiből. Nem szorult rá az a fantázia a tapasztalat segítségére; de némely példákban olyan a hangulat, az édesen-gyermeki, hogy, ha nem magával esett, vagy a gyermekével, hát mint férfiú tudta elnézegetni — felnőtt pedig szívvel-lélekkel csak úgy hajolhat gyermekek játékára, ha a maga gyermeksé-

gére is visszahajol vele. A végtelennek elemévé nőtt apró emlékek, mosolygók és megreszketők: a nagyszerű boldogságé, hogy báránykát meg gödölyét nevelt tejcskén, és vezette őket pórázon sétára (v. ö. 11, 6 b); a hősi büszkeségé, hogy a gyerekek közül ő, a legkisebb, tudott egyszer az akkori fútbballban legmesszibbre a labdával (v. ö. 22, 18); a könnyező haragé, a kíváncsiságra jött megrettenésé, hogy fiút elnézegetett fára másztában, majd ahogy a fészekbe nyúlt, sírva-ríva röpdöstek körülötte az öreg madarak (v. ö. -0, 14). Gyermekkori epizódnak fényleverődése lehet a messiási képnek vipera-motívuma is: hogy az anyja sokszor elmesélte neki, milyen ijedelem volt az, amikor egyszer a kertben ártatlan siklónak kapott a szeme felé (v. ö. 11, 38). Meg azok a kész példák: az apja büszkeségéé, ahogy akkor régen erdőszélen sétáltukban nekilátott a gyerek a fák megszámlálásának (v. ö. 10, 19); meg anyja-apja könnyező mosolygásáé, amikor, mint apróság a könyvek rejtélyének nyitját kérte tőlük, és öreg szomszédok csodájára jártak a bötühöz értő legénykének (v. ö. 29, 11—12.).

A könyv hamar komoly ügye lehetett az életének (l. 5. p.), de korán az volt a könyvön kívül való élet is. Tanul és lát; különösebben is leköti figyelmét a gazdasági élet. Maga is, mint próféta is, földesúr (l. 10. p.); de a virág meg a fa, meg a búza életének, meg a szőlő és a szérű, a tanya, meg az erdő világának titkaiba már ifjonta kezdett belelátani, — rányitotta szemét az apai oktatgatás. Tanulságos, meg-megálló séták kettesben, és magányos elszemlélődések; aztán maga a munka, ahogy utána állnak a munkások, egyszer-egyszer maga is a csoportban — és közben a gazda szigorú utasításai. Jó gazda volt Ámóc, a fia meg jó tanítványa neki; és nem is lehetetlen, hogy éppen az apja példáján jutott el a próféta a gazdalkodás megcsodálására, hogy a művészet is, magasabb ihletből való: „ráok-

tatta a kellőre, Istene tanítgatta“ (28, 26). Meglepő alaposágok a gazdasági motívumok költői alkalmazásában: hogy nemcsak közkeletű ismeretek, aminő a szőlő bekerítése, a kövek elhordása, a beültetés, a présház (5, 2), a nyésés, a kapálás (6), vagy aminő akár az is, hogy a gondos aratáskor az ember egyik karjával összefogja az álló gabonát, a másikkal meg levágja a kalászokat (17, 5); hanem behatóbb tudások is: az elhullott magvak meghozta utótermés, a gyökérből magától kifejlő utóhajtás (37, 30); idegen venyige beoltása a szőlőtőbe (17, 10); a szüret felé

vivő fejlődésben: a virágzásnak vége, és a himbó megérő bogyó lesz (18, 5); a szántó-vető kiegyengeti a föld színét, kaprot hint és köményt szór, búzát soronként ültet, meg árpát, kölest pedig és tönkölyt a legszélre (28, 25). Tudja, mi lenne a jobb abrak, mint, ami általában járta — Ámóc gazdáéknál alighanem azt kapták az ökrök: a sós abrak, amit megszórtak rostával és szórólappáttal (30, 24); és van példázata, amely mögött a gazdasági tapasztalat, hogy egy hold szőlőnek hány akót, egy hold szántónak hány vékát kell hoznia (v. ö. 5, 10).

Salon des Refuses

Tisztelt Szerkesztő úr!

A Szombat legutóbbi számában megemlítette, hogy kimaradt a parlamentből Heller Bernát és Patai József, de Ön megfélekedett Blau Lajosról, akit joggal megillet a jelző: *vir clarissimus*.

Mikor néhány évvel ezelőtt Blau Lajos jubileumát ünnepelték, a szeminárium dísztermének egyik sarkában négy nevezetes ember beszélgetett e sorok írójával: Heinemann Bercszlóból, Krauss Bécsből, Ziegler Karlsbadból és Kecskeméti Lipót Nagypáradról. Nem tudtak betelni Blau Lajos dicséretével. Hogy csaknem az egész magyar rabbikar az ő neveltje; összeírt egy könyvtárnyi jelentős munkát, melyeket a tudományos világ minduntalan idéz „lásd Blau”. Továbbá, hogy évtizedeken át szerkeszti és kiadja a *Hacófet*, az egyetlen héber nyelvű tudományos folyóiratot, mellyel hirt és sok hírességet szerzett önmagának és a zsidó tudománynak. Kecskeméti Lipót végezetül még hozzáfűzte, hogy joggal lehet állítani: a legelső magyar zsidó: Blau Lajos.

Félreértések kikerülése végett megjegyzem, hogy akkoriban még élt Vázsonyi Vilmos és a beszélgetés körén kívül estek úgy a politikusok, mint az orthodoxok. Szóval Blau Lajos kimaradt a parlamentből,

aminthogy a Magyar Tudományos Akadémia sem választotta tagjai sorába. Sem az egyik, sem a másik nem érinti és nem kicsinyíti Blau Lajos egyéniségét, mert ő nem szorul külső megtiszteltetésekre. Megfordítva, Blau Lajosra van szükség minden tanácskozó testületben, az ő tudására, bölcsességére és okosságára.

Szerkesztő úr a vidékről származik és nálam bizonyára jobban ismeri a törvényhatóságoknál szokásos frázist: „közgyűlés bölcsessége”. Rendszerint a polgármester, illetve a Tanács rendelkezett az abszolút többséggel; minduntalan lehetett hallani a malaszteljes frázist: „meghajlok a közgyűlés bölcsessége előtt”, vagy „rábizom a döntést a közgyűlés bölcsességére”. Én is meghajlok a választó közgyűlés bölcsessége előtt, mely úgy döntött, hogy szüksége van X. Y. körzeti elnök jelenlétére és nélkülözni tudja a világhíres Blau Lajost. Csak egyet kérdek, miért nem fordultak egy szomszédos községkerülethez, bármelyik megtisztelve érezte volna magát, ha a parlamentben Blau Lajos képviselte volna, például Győr, vagy Szeged.

Tudok erre egy *praecedens*t, mely nem lesz Szerkesztő úr előtt ismeretlen. A hatvannnyolcas kongressz-

szus idején élt Nagypáradon egy Kurländer Éliás nevű zsidó, ő volt a legszélsőségesebb orthodoxia egyik vezető embere. Telve fantáziával, energiával és lelkesedéssel; tekintélytartó szép szál ember volt, kire nagy hivatás várt a kongresszuson. A választáson szembekerült Frankl Löbbel, Frankl Adolf felsőházi tag nagyatyjával, ki konciliánsabb hajlamú ember volt s az akkori heterogén összetételű nagypáradi hitközség Franklt választotta kongresszusi képviselőnek. Kurländer Éliás kibukása óriási konsternációt okozott az orthodoxok körében, mert nem akarták és nem tudták nélkülözni az ő egyéniségét és munkásságát. Az akkori orthodox vezetők intézkedé-

sére Tolcsva választotta meg követnek a Váradon kibukott jelöltet. Most sem lett volna különösebb baj, ha Győr vagy Szeged küldi ki Blau Lajost, semhogy a parlament maradjon csonka Blau Lajos nélkül.

*

Az Evangélium elbeszélése szerint, Pontius Pilatus hajlandó volt az elítéltek közül egynek megkegyelmezni. Az állítólag ott jelen volt néhány száz zsidó Barrabás részére kérte a kegyelmet, ha ez másként történik, a világtörténelem is egészen más fordulatot vesz és nem jutott volna osztályrészül nekünk a mi szomorú zsidó sorsunk.

Dr. Tiszántúli

Tel Avivban nincs zsidó hitoktatás

A telavivi hitközség fennállása óta első ízben ez idén adott ki hivatalos évi jelentést, amelyben beszámolt működéséről. A csinosan kiállított, kék-fehér színű terjedelmes füzet, amely ennek a tiszta zsidó városnak hitközségi életét tárja fel, nagyon érdekes adatokat tartalmaz. Tudni illik, a telavivi hitközség tevékenysége sok tekintetben eltér más hitközségek megszokott munkájától.

Nincs terünk, hogy részletesen ismer-tessük ezt a jelentést. Csak két érdekes részletet emelünk ki. E szerint a rabbina-tus működése jórészt a zsidó törvények szerinti jogi intézkedésekre terjed ki. 479 esetben fogantatosított a rabbiság jogi intézkedéseket, 385 ítéletet hozott, 919 házasságot hozott létre és 242 esetben mondta ki a válást.

A legérdekesebb azonban, ami az évi jelentésből kiderül, az, hogy a rabbina-tus teljesen figyelmen kívül hagyja az ifju-ság vallásos nevelését. A 15.662 fontot ki-tevő kiadásokból csak 182 font kultúrá-lis és nevelési célokra. (Köztük a Habi-mah színház.) Az iskolaiügy a város ha-táskörébe tartozik, vagy magánkezekben van. A legtöbb iskolában nincs vallás-

oktatás. Az iskolák zsidó iskolák, a taní-tók és a növendékek is zsidók, de zsidó hitoktatásnak nyoma sincs. Hogyan le-hetséges ez egy olyan városban, ahol a lakosság csaknem 100 százalékban zsidó?

AZ ÁHAVÁSZ RÉIM Országos Fele-baráti Szeretet Egylet, szegény betegeket élelmező és segélyező egyesület fokozott buzgalmat fejt ki szent főünnepeink előtt, hogy a székesfőváros közkörházaiban fekvő szegény zsidó betegeket ünnepi élelmezéssel ellássa. Az egyesület elnöksége ezúton is kéri hitfelekezetének áldozat-kész tagjait és az egyesület pártfogóit, hogy a jelzett célra juttassák el adomá-nyukat az egyesület hivatalában (Buda-pest, VII. Sip-u. 12.) vagy postai befize-tési lapon a 20.558 számú csekkszám-lá-jukra.

MEGJELENT A SCHOCKEN VERLAG ezidei almanachja. A berlini Schocken Verlag 5695. évre szóló almanachja a már megszokott finom kiállításban megjelent. A páratlanul érdekes és bő tartalomból különösen említést érdemel Martin Hü-ber költői zsoltár fordításai, Max Brod, Jehuda Halevi, Franz Rosenzweig és a nem rég elhunyt Bialik írásai. Az almanach, amelyhez naptár is van mellékelve, — 60 pfenniges áron kapható.

Dr. Richmann Mózes:

Mór és Mózes

A „Szombat“ legutóbbi számában Dr. Kenéz arról elmélkedik, hogy miért is viccelt Báró Hatvany Lili Bisseliches Mózes barátom nevével és állítja, hogy nem a Mózes személynév indította szellemeskedésre, hanem a Bisseliches családi név, mert a zsidóknál alig használatos már a Mózes név, inkább a székelyeknél; megállapítja, hogy a héber neveknek már csak Palesztinában van helyük és ütőkártyaként kivágja, hogy R. Mose Fuchs nagyváradi főrabbit is így hívták: Fuchs Mór. Az utolsó magyar-zsidó Mózes-bölcények között engem is felemlít névszerint és ez ingerel engem az alanti sorok megírására. Elsősorban megállapítom, hogy szeretem a Szombatot, mert egész bátran meg lehet írni benne, hogy nincs igaza. Most is megírom és alátámasztom a következőkkel:

Vagy 15 évvel ezelőtt egy pesti leánygimnáziumban egy zsidó bárókisasszony vizsgáztott; a hittanvizsgára elkísérte nővére, Hatvany Lili, aki figyelemmel hallgatta, hogy hoga mint felel Mózes öt könyvének tartalmáról és nemcsak a tananyag, de a kérdező is Mózes volt. Tudniillik: én. A vizsga után férjhezment a nővér, majd elhagyta Mózes hitét és így lehet, hogy a zsidósághoz való hivatalos, anyakönyvi tartozandóságának utolsó és gyorsan az öntudat küszöbe alá merült élménye két Mózeshez fűződött. Egy ügyes pszichoanalitikus részletesen ki tudná fejteni azt, hogy a lelki folyamatot, amelynek folyamán a telefonkönyvet kezébe véve fennakadt a „Mózes“ névnél, ez a „tudatlan“ is determinálja. Mert egy franciában és angolban oly járatos ember a „Bisseliches“ nevet első pillantásra bizonyára „Beszlajs“-nak fogja olvasni és csak akkor lesz „stutzig“, ha ott van mellette a Mózes név.

Mondok erre egy valóban megtörtént esetet. Joir W. nevű orthodox ismerősöm a Britannia szállodában lakott akkor, amikor ott a Britanniasok veszélyeztették a közbiztonságot. Neki nem történt semmi baja, mert nevét úgy olvasták: „Zsoár“, azt hitték, hogy valamilyen francia ember, akit nem szabad majd bántani, és nem tudták, hogy a bibliai

Menasse fia: „Joir“ nevét viseli.

Evvel összefüggésben elárulhatom, hogy én is ilyen tudat alatti „Unlustgefühl“ hatásának köszönhetem Mózes-lételemet. Egész életemben Mórícz voltam, hivatalosan Mór, születési bizonyítványomban hibás helyesírással ez szerepelt: „Moses“, az egyetemre való felvétel alkalmából az akkori dékán, Medveczky Frigyes filozófus megállapította a születési és érettségi bizonyítvány közötti differenciát és hosszú szónoklatában, amelyre, sajnos, már nem emlékszem, ezt a két szót használta: „inferioritást involvál“, amely két szóban később a góluszi neurózis, illetőleg az elnyomottság állapotának klasszikus megjelölését bámultam mindig. A dékán felszólítására azonossági bizonyítványt szereztem, hogy Mór = Mózes. A doktori szigorlat előtt Ballagi Aladár dékánál jelentkeztem, aki azt állapította meg: „A kényelmetlen Mózes helyett ugyebár a kényelmesebb Mór nevet választotta?“ Hogy ez Ballagi Aladárnak feltűnt, ezt utólag úgy magyarázom, hogy őt a Mózes = Mór probléma vagy komplexum foglalkoztathatta, mert hisz, az ő nagy fájdalmára, apja is — Mór volt. Én mindenesetre kiéreztem a dékán szavaiból a gúnyt, gondoltam egy nagyot, mondtam magamban: „A Mór megtette a kötelességét, a Mór mehet“ és következő életemet azon az alapon rendeztem be, hogy most Mózes leszek, mert tudtam, hogy az én pályámon ez soha nem lesz akadály. De annál nagyobb tisztelettel voltam és vagyok azok iránt, akik nem ki-mondott zsidó pályán működnek, és ragaszkodnak a Mózes, Izrael, Niszon nevekhez, amelyek esetleg számukra az élet versenyében handicap-et jelentenek. A zsidó hagyomány

EZÜST**DISZMŰÁRU, EVŐESZKÖZÖK GYÁRI ÁRBAN****SCHLEIFER****EZÜSTÁLLÓGYÁR, VII., KAZINCZY UTCA 10.****Telefon: 43-5-28**

szerint az Egyiptomban sínylő zsidók csak azért bírtak fennmaradni, mert „megtartották nevüket, Reuben nem vette fel a Rufuss nevet, Simeon nem nevezte magát Juliusnak“. És most az ellenkezője legyen igaz: bűn lenne kimondott zsidó nevet viselni? Amikor száz évvel ezelőtt Poroszországban megtiltották, hogy a zsidók német nevet viseljenek, akkor Zunz „Leopold“ megírta a zsidók nevi-ről szóló értekezést, melyben kimutatja, hogy a zsidók történelmi vándorútjukon mindig környezetük neveit „is“ átvették. Ez így is van, de azért amikor Lagarde, a híres anisemita tudós megtámadta, akkor mindig „Lipmann“ Zunzról beszél. A cári Oroszországban sem látták szívesen, ha a zsidók orosz nevet viseltek és azért találkozunk a mai zsidó élet vezetői között ezekkel a nevekkel: Nachum Sokolov, Chajim Weitzmann, Semarja Levin, Salom Asch.

Történelmi igazság és szociológiai tény, hogy a zsidók egy része a környezet hatása alatt a személyneveit a külvilág neveihez asszimilálta. A XIX. század közepétől kezdve a szülők ezzel gyermekeik karrierje számára akarták az utat egyengetni. Hogy ez a hozzásimulás néha balul ütött ki, hisz az Izidorok, a Mórok, a Jakabok állandó céltáblái voltak a gúnyolódásnak, arról a szülők nem tehetnek, ez a gyermekek szerencsétlen zsidó-sorsa. De milyen komikus az most is, hogy a legszélsőbb zsidó nacionalista mozgalom vezére: „Vladimir“ Jabotinszki és kép-

zeljük el a héber költészet vezetőjét Attila Bialik, vagy Ivan Bialik neve alatt? És milyen furcsa, hogy például most Nagyváradon nem engedik meg a sírkövekre a prófán név ráírását, holott a hitközség elnöke „István“, akit nagyapja után neveznek, akinek neve: Ullmann Izidor, aki eredetileg (és ezt a Szombat szerkesztőjétől tudom) Izrael volt. A legutóbbi években engem mindig mosolyra derített, amikor az elhunyt ungvári főrabbi nemrégén meghalt fia, aki egy eldugott máramarosi faluban rabbiskodott, azt hirdette csehszlovák zsidó lapokban, hogy apjának a műve kapható nála, Grünwald „Zoltán“-nál.

Meg lehet érteni tehát, azokat a szülőket, akik „Mose“ fiukat 40 évvel ezelőtt Mór, 30 évvel ezelőtt Miksa, 20 évvel ezelőtt Marcel, tíz évvel ezelőtt Miklós, most már talán Péter, vagy Tomy névvel látják el, de

a megértésen felül mély tiszteletet érdemelnek azok a szülők, akik még most is ragaszkodnak ahhoz, hogy hadd legyen a „Mose“ csak Mózes.

Hogy azonban a „Szombat“ szerkesztőjének is igaza legyen, igazat adok neki abban, hogy legjobb észre sem venni, ha az ember nevével viccelődnek, hanem napirendre kell térni fölötte. De akkor tulajdonképpen ez a cikk is fölösleges? Igaz is. De életünkben sok olyasféle van, aminek fölösleges voltát csak akkor látjuk be, amikor már elkövettük.

Most jelent meg először!

Dr. KISS ARNOLD budai vezető főrabbi **ÖRÖK LÁNG**

című új héber imakönyve, magyar fordítással, a „MIRJAM“ formátumában, gyönyörű magyar nyelvezettel.

A MIRJAM illusztris szerzője sok tizezer és tizezer tisztelője, akik az ő világszerte elterjedt s más európai nyelvekre is lefordított, felülmulhatatlanul remek „MIRJAM“ imakönyvből vigaszt és áhitatot merítettek, bizonyára nagy örömmel fogadják, hogy ugyanezen szerző tollából új héber és magyarnyelvű imádságos-könyvet nyerhettek.

Kapható minden könyvkereskedésben

Megjelent **SCHLESINGER JOS.** könyvkereskedő kiadásában, **Budapest, VII. Királyutca 1.** különféle egyszerű és diszes, izléses kivitelben.

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

5 2

Olvason

„A Toll“ című szemle legujabb számát. Csupa érdekes cikk, de ezek közül kimagaslik és bennünket különösen érdekel „Mondjuk János“ tanulmányzámba menő írása a zsidó kérdésről. Minden sorából kiteszik, hogy vérrel-verejtékkal lett írva, hogy szerzője saját testén-lelkén szenvedte, tanulmányozta, kutatta a zsidó-kérdés velejét és az összes utak közt a kivezető lehetőségeket. Szakavatott tollal nyilatkozik az orthodoxyáról, a cionizmusról, az asszimilációról, a Schulchan Aruchról, a „Schul“ talmudfoliánsairól. „Mondjuk János“ írói álnév és hogy melyik illusztris szerző rejtőzik emögött, nem nehéz megállapítani.

Olvason

Ballagi Ernő kollégám újévi gondolatokat vetett papírra és többek között azt írja, hogy az „Olénu“ ima a „spanyol“ vértanúk imáját volt. Ez tévedés, a bloisi vérvádnál szerepel, tehát a „francia“ martirologiában. Ez a dolog ugyan nem változtat, de miért ne írjunk jól, tehát teljesen igazat arra az ünnepre, amikor kívánunk egymásnak: „jó beírást“.

Nem olvasom

A Rabbiszemináriumban dr. Kiss Arnold vezető-főrabbi is fog ezentúl előadni, — ez a régi irodalmi érdemnek csekély megtisztelése. Arról is van szó, hogy Guttmann Mihály igazgató egy vagy két fia is helyet foglal a rabbiképző tanári karában. Friss erők bekapcsolásával valóban méltó utánpótlást lehet nevelni a teológiai pedagógia terén.

Olvason

„Erkölc, bűn és bűnhődés“ címen az „Ezsajás vallásos társaság“, tehát a budapesti liberális-reform zsidóság egyesülete kiadta a második füzetet. A szerző: Neugröschel Endre Micha próféta két fejezetét magyarázza mélységes erkölcsi páthosszal. A szövegben való elmélyedése akármilyen rabbiszakértőnek dicsőségére válnék. A meleg tónusú dolgozatot egész bátran fel lehetne olvasatni az iskolákban, az unalmas hittankönyvektől elcsigázott tanulóifjúság előtt.

Olvason

A Nemzeti Ujság augusztus hó 24-iki számának vezércikke szokatlanul helyes megállapításokat tartalmaz a zsidókat illetően. A kisebbségi kérdéshez szólva azt mondja a zsidóságról: „... térben és időben mindenütt és örökké az ostromolt Templom egy kapuja ők és bele tudnak zárkozni az Ószövetség vértől és lángoktól ragyogó misztikumába...“ Helyes megállapítás, egubben például is szolgálhat nem zsidóknak is . . .

Olvason

A német zsidók — mit is tehetnének egyebet — tiltakoznak a zsidó világszövetség genfi németellenes boykotthátározata ellen. Sietve hűségnyilatkozatot küldtek a bajorországi Obersalzbergben üdülő Hitlernek és többek közt azt írják, hogy a németellenes boykott létrehozói zsaroló és talajtalan cionisták, és remélik, hogy helyzetük külső beavatkozás nélkül is megjavul. . . Nagy kár az ilyen hűségnyilatkozatok megtétele. Hitlerék nem sokat törődnek vele, tehát a helyzeten nem javít, viszont minden gerinces emberben — enyhén szólva — degout-t kelt. Mi hát a teendő? Hallgatni!

Olvason

A felekezeti sajtó Ros-hasónói számai-
nak érdekes tartalmából kiemeljük Stern
Samu országos elnök ünnepi méltatását a
hetven éves Glücksthal Samu egyéniségé-
ről és érdemeiről; Porges József, a pesti
Chevra Kadisa alelnöke a Szentegylet te-
vékenységéről és intézményei kiépítéséről
ír; Lunzer Pál Chevra-elöljáró, Fürst
György Chevra h. elöljáró, Sós Ármin
vezérigazgató a felekezeti élet békéjének
szükségességéről nyilatkoznak.

Nem olvasom

A Szovjet 21 bélyegből álló bélyegso-
rozatot bocsátott ki, amelyen a birodal-
lom minden egyes népfaja ábrázolva van.
A művészi kiállítású bélyegeken láthatók
a nagyoroszok, kisoroszok, kirgizek, tatá-
rok, szamojédek, lappok, csecsenzek, ab-
házok, tunguzok, — ki győzné mindezt
felsorolni — és természetesen a zsidók is.
A 3 kopekes bélyeg viseli a „jevrei“ (hé-
ber) felírást, egyben a „Birobidzsán“ jel-
zést is. Így hívják ugyanis a zsidó szov-
jetállamot. Minden egyes bélyeges nép-
viseletben láthatjuk az egyes fajták kép-
viselőit, megszokott és etnográfiaailag jel-
lemző környezetben. A nagyoroszok és
zsidók polgári ruhában, gépek mellett
vannak ábrázolva. A körszakállas, ko-
molytekintetű zsidó, fején sportsapkával,
kezében hatalmas francia-kulccsal egy
óriási gép előtt áll. . .

Nem olvasom

*Egy német menekült mondta a következő
kis történetet:*

— *Berlini orthodox imagyegyesületünkben
volt egy Reb Gase, aki a zsidó Savonarolla
szerepét játszotta, mindenütt bünt szimatolt,
mindenkit moralizált, különösen a szelichosz
előtti napokban. Egyesületünk igen érdekes
elnöke, egy idősebb úr otthon tartott fél hat-
kor reggel szelichosz-istentiszteletet, mert
nem akart reggeli négy órakor felkelni. Mult
évben azután az történt, hogy hajnal fél
négy órakor cseng a telefon. A szobalány
nagyvártatva odamegy a telefonhoz, kérdi,
hogyan ki beszél; a hang azt feleli: „Dr. Munk
berlini orthodox főrabbi óhajt az elnök úr-
ral életbevábóan fontos ügyben beszélni.“ A
szobalány ijedten fölébreszti az elnököt, aki*

*ugyancsak ijedten megy a telefonhoz, és ak-
kor megszólalt a hang: „Nem dr. Munk be-
szél, hanem én vagyok, a Gase, figyelmébe
akarom ajánlani, hogy az egész hitközség
már összegyülekezett és egész bátran Ön is
megjelenhet, és nem hazudtam, amikor élet-
bevágóan fontos ügynek mondtam ezt, mert
Ros-hasónó az ítéletnek napja.*

*A fanatikus embernek természetesen nem
történt semmi baja, de merje ezután még
mondani valaki, hogy a német orthodoxiá-
ban nem él a régi hitbuzgalom, — amint
ezt egyes felületes rabbik mondták Ma-
gyarországon is, akik Hitlert a német zsidók
vallástalansága büntetésének állították oda.*

Olvason

Hajdu Miklós lefordította magyarra a
kántorinvokációt, amelyben nagy ünnepe-
ken a Muszaf-ima előtt az előimádkozó
önmagáért és küldetése sikeréért fohász-
kodik. A kabalista imát egyébiránt beil-
lesztették most a Dohány-utcai templom
ünnepi imarendjébe. Hajdu Miklós fordí-
tása szerint, az előimádkozó azért könyö-
rög, hogy fohásza az Isten „útjain járó“
imájaként fogadtassék. Az eredetiben az
a kifejezés fordul elő: „rogil“, azaz az
„imában járatos“-ról van szó, nem pedig
az „Isten útjain járó“-ról. Hajdu fordítása
tulajdonképpen költőibb az eredetinel, de
mégis, ha már oly hagyományhívek va-
gyunk, akkor maradjunk meg csak az
eredeti szövegnél.

Bettelheim Samu ujévi üdvözlete a
Szombat szerkesztőjéhez. (A szöveg rend-
kívüli szellemességét, izét és zamatát a
egtökéletesebb műfordítás sem képes
visszaadni.)

שנה טובה ומוצלחת
להעורך של
"סמבטיון"
אשר פריו יתן בעטו
ועליהו לא יבול

אברהם שמיאל הלוי בית הלחמי

Olvason

A nemrég elhunyt nagy német regényíró, Jakob Wassermann postumus művéből, melynek címe: Kerkhoven harmadik élete, a következő néhány sor érdekelni fogja a Szombat olvasóit:

— Mikor a háború alatt Lengyelországban voltam, — mesélte Kerkhoven — egy nap egy embert hoztak hozzám, egy zsidót, akit az egész vidék „Slajme, a hallgatag” néven ismert. Valamikor szép fiatal leányt vett feleségül, szerelmi házasság volt, s nagyon jól éltek egymással. Ennek ellenére gyakran veszekedtek, a férfi betegesen hirtelenharagú volt s egyszer esztelen dühében elátkozta az asszonyt: a tűz égessen meg! Nem sokkal később egy éjszaka leégett a házuk és az asszony a lángok között veszett. A férfit a lelkiismeretfurdalás a rabbihoz vitte, meggyóna bűneit és megkérdezte, mit tegyen, hogy vétkét levezelje. A rabbi azt felelte: Ha nyelved vétkezett, büntesd meg, tartóztasd meg mostantól a beszéd-től. És ettől a naptól fogva az ember huszonnyolc éven át hallgatott. Egyetlen szó sem hagyta el többé ajkát. Két fiacsalta el a rendelőórámra, azt remélték, valami csodaszerrel el tudom feledtetni vele fogadalmát, de mikor elément, csak mosolygott titokzatos bölcseséggel és én úgy éreztem, inkább tudna ő segíteni rajtam, mint én őrajta. . .

Olvason

A Magyar Zsidó Szemle legutóbbi számában Hevesi Simon főrabbi gyönyörű héberséggel érdekes értekezést írt arról, hogy milyen képzőművészeti diszítések engedhetők meg a zsidó sirokon és ebből az alkalomból mély tisztelettel „gaon”-ként említi, azaz döntő rabbitekintélynek minősíti a Rombach-utcai templom volt rabbiját: Rabbí Feldmann Mózes.

Olvason

A Pariser Zeitung állandó hirdetést közöl az ünnepeken rendezendő istentiszteletről, amelyen orgonakiséret lesz és német szónoklat. A jegyek eladásával szivességből foglalkozik egy emigráns. Ért-

hető, hogy a száműzetésben is istentiszteletet tartanak, de egészen megható, hogy a német prédikációról sem tudnak lemondani, sőt tiszteletet érdemel, hogy áhítatukhoz orgonakiséret is tartozik, amihez eddig hozzá voltak szokva. Ime kiderül, hogy a neológiának vannak már hagyományai.

Nem olvasom

A győri kongresszusi hitközség mélyen meggyászolja dr. Schwartz Mór főrabbiját és az előjáróság elhatározta, hogy a rabbiállást nem töltik be most végzett jelölttel, hanem csupán hitközségi szolgálattal bíró rabbik között fognak választani. Ez az elhatározás rendkívül üdvös lépést jelent a rabbiság gyakorlati kiképzésében. E szempontnak fontosságát egyébiránt felismerte a Pesti Izraelita Hitközség is, amikor a körzetekbe és központi hivatalba be fog delegálni fiatal rabbikat asszisztenseknek.

Olvason

Egy gazdag berlini autogramgyűjtő levelet írt Max Liebermannnak, a világhírű festőművésznek és autogrammot kért tőle. A következő választ kapta:

Igen tisztelt Uram! Liebermann úr minden egyes festményére és rajzára ráírta nevét, parancsoljon azok közül választani. Egyebekben Liebermann úr so-

Dr. FRENKEL B. vallásanár
ZSIDÓNEVELŐINTÉZETE

Internátus fiuknak és leányoknak
egész és félbentlakás

MÁTRAI GYERMEK ÉS DIÁKÜDÜLŐ

800 méter magas klimatikus gyógyhatású helyen a Nagygalya alján.

VII, STEFÁNIA-ÚT 67. SZ.

Telefon: 96 4 95

kertes villában, minden iskolatípus közelében

LEÁNYTOVÁBBKÉPZŐ

14 évesnél idősebbeknek, közművelődési s gyakorlati irányú tanfolyam

hasem ad autogrammot. Kiváló tisztelettel Mayer titkár.

Néhány napra rá találkozott Liebermann a gyűjtővel és kérdezte: „No, nagyon bosszankodott a levelemen?” -- „Hogyne bosszankodtam volna, — válaszolta az autogrammgyűjtő — az ember vár egy Liebermann-levelet és helyette valami Mayer úr firkáját kapja. Rögtön be is dobtam a papirkosárba!”

„Kár, — szólt Liebermann — mert a levelet én magam írtam. Nincs is titkárom. . .“

Olvason

Fuchs Benjámín nagyváradai orthodox főrabbi dr. Kecskeméti Lipót nagyváradai neológ főrabbi szomszédságában ünnepi cikket jelentetett meg egy felekezeti orgánumban. A cikkben a nagyünnepeket így nevezi: „jómim hakodosim“. Hogy ez schnitzer, azt minden kezdő hebraista is tudja, de különösen hiba egy oly kiváló héber nyelvtudós szellemi szomszédságában, amilyen dr. Kecskeméti Lipót.

Olvason

Városnaményban egy borkereskedő, aki leányát kiházasította, nem fizette ki a sadchen jutalékát, amire ez din-tórához hívta a főrabbihoz. Mivel a borkereskedő nem akart megjelenni, a főrabbi ellenszegülőnek nyilvánította, amivel együtt jár a rituális megbízhatóság elvesztése is, ami egy zsidó borkereskedőnél végzetes lehet. Az egész dologban rendkívül mély etikum rejlik: Aki mást megcsal, az nem lehet rituális szempontból megbízható. Ez azért érdekes, mert a multkor a pesti hitközségnél egy rituális alkalmazott sikkasztás-féjét követett el, s voltak olyan hangok is, hogy bár pénzkezelése tréfi, ügykezelése még lehet kóser és megmaradhat alkalmazásában. A vidéki orthodox rabbi sokkal fenköltebb és zsidóbb módon gondolkodik erről a dologról.

Olvason

A csehszlovákiai Uhersky Brodban egy nagyon érdekes és a régi rabbik gerincességére jellemző levél került nyilvánosságra, amelyet

az egykori rabbi, dr. Moritz Jung intézeti több, mint 40 évvel ezelőtt egyik akkori előljárósági taghoz. A levél megírásának előzménye az, hogy dr. Jung rabbi egy temetési beszédében élesen megróttta a hozzátartozókat vallástalanságukért. A hozzátartozók felháborodásukban bepanaszolták a hitközségnél a rabbit, aki válaszlevelében a következőket írta: „Beszédem, mint hallom, haraggal és felháborodással töltötte el Önt. Lehetséges, — de ez nem azt bizonyítja, hogy én másképp beszéltem, mint ahogy kellett volna. Prédikációim és gyászbeszédeim, amelyeket eddig tartottam, meggyőzhették Önt, hogy én nem színész vagyok, aki tetszésre pályázik, de áthatva hivatásomtól az igazságot hirdetem, még akkor is, ha felháborodást váltok ki vele. A felháborodás gyakran kedvező tünet, amely arról győz meg engem, hogy a felháborodók szivéből még nem vették ki teljesen a vallásos érzés. Az a meggyőződés, hogy a zsidóság nagy ideáljaihoz tartom magamat beszédeimben, bőséges kárpótlást nyújtanak nekem az elmaradt tetszésnyilvánításért. Egyébként a zsidó gyászbeszéd célja nem a halott dicsőítése, hanem az élők erkölcsi nemesítése. Azt hittem, hogy a hátramaradottak megértenek engem s nem sejtettem, hogy tiszta önzésből beszédem élet boldogult anyjukra veszik, holott rájuk irányult. . . Ön gyászbeszédet kért tőlem s ez alatt dicsérő beszédet, én gyászbeszédet ígértem, ami nálam egyértelmű az erkölcsprédikációval. . .“

szó csupán:
3 SÍRKŐ
LÖWY-NÉL
BUDÁN

II. FŐ-UTCA 79.
TELEFON: 51-5-81

Alkalmi vételek
legolcsóbb áron!

II. Zárda-utca 3
Margit körut sarok

Nem olvasom

Az amerikai filmekben rokonszenves szerepekben megjelenő gangster és vamp-alakok ellen az amerikai egyházak együttes akcióit indítottak. A zsidóság képviselőjében megjelent okos és bölcs úr hangsúlyozta, hogy a zsidóság különösen tiltakozik az ilyen erkölcstelen filmek ellen, éppen azért, mert a filmipar vezérei zsidók és az ő üzleti fogásaikat az egész zsidóság rovására írják majd. Egyes külföldi lapokban a zsidó felszólaló „Goldstein miniszter“-ként szerepel. Ilyen nevű zsidó amerikai miniszter nincs, de azért Goldsten úr miniszter-elnök, elnöke a „Jewish Minister's“-eknek. Amerikában ugyanis a hitközségi alkalmazott, ha már nem viheti fel miniszteri fizetésig, legalább viselheti a „miniszteri“ nevet.

Olvason

Knickerblocker, a világhírű amerikai ujságíró cikket írt a párisi „L'Intransigent“ című lap hasábjain Romániáról. A cikk felett méltán háborodik fel a bukaresti sajtó. Igen ám, de az egyik lap azt írta, hogy ez a Knickerblocker gyanus származású. Ami közönséges nyelven azt jelenti, hogy zsidógyanus. Már egy másik ujság erre támaszkodva azt kiabálja, hogy ime a zsidók gyalázzák Romániát. Tetszik érteni: nem Knickerblocker, nem is a zsidógyanus Knickerblocker, hanem a zsidók írtak számságokat Romániával kapcsolatban. Azt tudjuk már, hogy a világháborút a zsidók okozták. Azt is hallottuk viszont, hogy ők csinálták a békét. Azt is tudjuk, hogy a kapitalizmus zsidó alkotás. Igaz, hogy azt is tudjuk ugyanekkor, hogy a kommunizmus is a zsidók bűne. Ki ne hallott volna arról is, hogy a Népszövetség zsidó maffia. No, de azt is olvastuk, hogy az állandó béke biztosítására szolgáló Népszövetséget a zsidók szét akarják robbantani. Ám, hogy ha idejön egy gyanus származású amerikai bolond ujságíró és annak a cikkeiért is én legyek felelős és az összes zsidók, akik Kamcsatkától New-

yorkig élnek és levegőt szívnak, az egy kicsit mégis igazságtalan. Még akkor is igazságtalan volna, ha Knickerblocker úr csakugyan Ábrahám kebléről szakadt volna le. A tény azonban az, hogy a szóbanforgó amerikai ujságíró olyan tizeuhárompróbás yankee, mint annak a rendje és semmiféle pereputtya nem volt soha zsidó. De ki törődik ezzel ma már? Ha nem zsidó az ebadta, hát valószínűleg a zsidók fizették meg. Ez igazán egyszerű. . .

Nem olvasom

Franz Werfel, a költő, Weil a zeneszerző, Reinhardt, a rendező összeálltak és egy grandiózus zsidó bibliai tárgyú darabot fognak megalkotni „Kiválasztott nép“ címen. Londonban adják elő. Mind a hármat száműzték Németországból, de csak a művészeket lehet száműzni, művészetüket nem. Ennek az utóbbinak jót is tett a talajváltás. A régi talajban bizonyára bibliai hitük kidomborítására megalkottak volna egy evangéliumi misztériumot.

Olvason

A Holt tenger mellett Schulten és Lammerer, két német professzor végeznek ásatásokat. Sikerült megtalálniok Herodes egyik várát, a Massada erődítményét, amelyet annak idején a Hasmoneus-fejedelmek építettek. Massadat, éppúgy, mint a Machärus erődítményét, azok az ádáz harcok tették nevezetessé, amelyeket e két erődítmény birtokáért a rómaiak vívtak. A most kiásott romok a zsidók hősie ellenállásáról is hű képet nyújtanak. Felfedezték ugyanis a rómaiak ostromépítményeit is, amelyekkel a cohorsok megadásra akarták bírni a zsidó védősereget. Megtalálták az erődítményt körülvevő 4000 méternél hosszabb sok tornyú bástyafalat is. Ez állapotban maradt meg az az ostromgát, amelynek segítségével sikerült Vespasianus császár vezérének, Sylvának Massadát elfoglalni és a maroknyi zsidó védőcsapatot legigázni.

Olvason

'Az „Ujság“ ünnepi számában egy hosszú közleményt bocsát közre az 1650-ben tartott nagyidai egyetemes zsidó zsinatról, amelyben arról döntöttek volna a zsidó delegátusok, eljött-e a Messiás, vagy sem. Csodálom, hogy a szerkesztőségben senkisémet tudta, hogy az egészről már régen bebizonyították, hogy teljesen koholt dolog és körülbelül olyan hitelt érdemel, bár nem oly rosszakarattalag összetákolt csinálmány, mint a „Cion Véneinek Jegyzőkönyve“.

Olvason

Munkácson nagy összeütközés volt és folyik a héber gimnázium miatt a rabbi és a cionisták között. A cionista sajtó állandóan támadja, de ő nem hagyja magát, kiparirozza az üteget, mert előzőleg gondoskodott kellő sajtóról, mert tudja, hogy a mai időben szó sem lehet szellemi harcról sajtóorgánium nélkül. — A modern neológok tanulhatnak a munkácsi csodarabbitól.

Nem olvason

A Wiener Zeitung egyik legutóbbi számában a következő hír jelent meg: „Walter Kohn, az ismert bécsi ékszerész fia bekerült Bolivia, a délamerikai köztársaság Pantheonjába, mint olyan hős, aki a köztársaság szabadságáért harcolt és hősi halált halt. Walter Kohn emlékezetére Bolivia legszebb színházát az ő nevééről nevezték el.“ Walter Kohn, Bolíviának ez a nemzeti hőse rendkívül érdekes karriert futott be. Apja halála után átvette annak bécsi ékszerüzleteit, de ezek olyan rosszul mentek, hogy Walter Kohn elhagyta hazáját s titkárnőjével és egy üzletbarátjával együtt Bolíviába hajózott. Egy reggel a szállodában meggyilkolva találták a barátot és a titkárnőt. Kohn gyanújával terhelten került a bíróság elé, mely életfogytiglani fegyházra ítélte. Mikor büntetésének leülését megkezdte, kiderült ártatlansága. Kohn kiszabadult s miután épp akkor tört ki a háború Bolívia és Paraguay között, felcsapott katonának. Rövidesen olyan vitézi tetteket vitt véghez, hogy ezredparancsnokká nevezték ki. Hősi halálának híre épp akkor érkezett Bécsbe, mikor a törvényszék elrendelte ékszerüzlete ügyében a csődeljárást. . .

Olvason

A „Manchester Guardian“ írja:

Egy Londonban járt német ember érdekes megfigyelést tett, amelyről be is számol a „Berliner Tageblatt“ hasábjain. Azt mondja, hogy „az angolok tulsokat nevetnek. Ha bele is kezdenek komoly beszélgetésbe egy német emberrel, hamarosan egy nevetéssel, könnyeddé válnak“. A német cikkíró ebből arra következtet, hogy „az angolok hibája — a felületesség“. A német cikkíró szerint az angol „humor“ csak arra való, hogy eltakarja a felületességet.

Vannak — írja aztán az angol lap — bizonyos dolgok a modern Németországban, amelyekkel egy modern angol ember nem igen foglalkozhatik anélkül, hogy gondolatai unnyira el ne komolyodnának, hogy már egyenesen kellemetlenné válhatnak a német birodalom polgárai számára. . . Így aztán, ha az angol embert a vele beszélgető németek azzal vádolják, hogy túlnagy nevetethetnéje van, szolgáljanak az angolnak mentségére Figaro szavai: „Igyekszem nevetni, mert félek, hogy sírni leszek kénytelen“.

SÓS ENDRE VIDÉKI ELŐADÁSAI. Sós Endre, a kiváló fiatal publicista és a népszerű szónok szeptember 30.-án két előadást tart. Délelőtt Szolnokon beszél a Kiss József Társaság meghívására, este pedig Törökszentmiklóson megnyitja a hitközség kulturális csoportjának előadássorozatát. Sós Endre egyébként már most az őszi évad legelején több, mint tíz vidéki városból kapott előadásra meghívót és a következő hónapokban eleget tesz a miskolci, debreceni, nagykanizsai invitációnak is, azután pedig — amint ideje engedi — sor kerül a többi előadására.

UJ H. ELŐLJÁRÓ A PESTI IZR. HITKÖZSÉG GAZDASÁGI ÜGYOSZTÁLYÁBAN. A Pesti Izr. Hitközség előljárósága a hitközség gazdasági ügyosztálya előljárójának, Vértés Emilnek helyettesül Róth Mór választmányi tagot nevezte ki. Az új h. előljáró a fővárosi zsidóság hitéletében több mint negyven év óta fejt ki igen érdekes munkásságot s kinevezése mindenfelé osztatlan örömet keltett.

JUBILEUM. A Rombach-utcai templom előljárója, Fenyves Ignác hó 19-én ünnepi hatvanadik születésnapját. A templom hivei ez alkalomból ünneplésére készülnek.

Az Alföldi Függetlenség nem tűr zsidót előfizetői között

Az Alföldi Függetlenség című Mezőberényben megjelenő politikai hetilap cseppet sem hasonlít ama bizonyos Megyerihez. Mert bizony vannak sokan, akik a nevét nem ismerik. S ha mi most az ismeretlenség homályából kiemeljük, tesszük ezt azért, mert ez a szürke kis vidéki lapocská olyasmit cselekedett, ami a mezőberényinél igazán nagyobb nyilvánosságot érdemel.

Az Alföldi Függetlenségben ugyanis megjelent egy közlemény, amely példátlanul áll a sajtó történetében. Nem kevesebről van szó, mint arról, hogy a lap felszólítja előfizetői közül azokat, akik „zsidóbarátok s természetesen a zsidókat is, hogy július 1-től kezdve szüntessék meg az előfizetésüket.“ Nem kevésbé érdekes ennek a zordon felszólításnak az indokolása is, amely így szól: „mert az Alföldi Függetlenség előfizetői acélból összekovácsolt egésznek kell, hogy képezzenek gondolkodásukban.“

Ha most, mialatt ezeket a sorokat írom, kalap volna a fejemen, menten leemelném az Alföldi Függetlenség hajlíthatatlan gerincessége előtt. Így csak gondolatban hajlok meg s önkéntelenül

elhagyja fogaim rekeszét az elragadtatás indulatszava: ez igen! Ez aztán döfi! Jobboldali, a kereszténységet és antiszemitizmust egy kalap alá vevő lapjaink sürgősen kérjék vissza tandijukat és iratkozzanak be az Alföldi Függetlenséghez gerincet és következetes meggyőződést tanulni. Mert könnyű ám az első oldalon szidni a zsidót, mint a bokrot, a tizedik oldalon pedig busásan megfizetett hirdetésben dicsérni a portékájukat s a nyakukra küldeni a számlát, vagy az előfizetési díjról kiállított nyugtát. Lám, az Alföldi Függetlenség meggyőződéses antiszemita és ennek összes konzekvenciáit levonja. Igaz, hogy mucsai, azaz mezőberényi módon teszi ezt, az egész lapocskán elálmosítóan unalmas és alpárian dilettáns hang vonul végig, ez azonban semmivel sem kisebbíti az áldozat nagyságát, amelyet az Alföldi Függetlenség meggyőződéséért hozott. Mert, hol a lap, amely ezt utána csinálná? Hol a lap, amely ma, a hét szűk esztendő legszűkebbikében ilyen könnyed gesztussal lemondana a zsidó polgárok előfizetési díjáról s legfőbb gondja az volna, hogy előfizetői „acélból összekovácsolt egységet képezzenek“? Ne „képezzenek“ azok az előfizetők semmit, hanem fizessenek — ma lapjaink ezt a szigorú elvet vallják.

Egyetlen kivétel az Alföldi Függetlenség, amely sütögetheti az útszéli antiszemitizmus ócska patronjait, iránta való bámulatomat és tiszteletemet ezzel nem csökkenti. Mindössze egy körülmény van, ami egy kicsit gondolkodóba ejt. Az ember ösztönösen bizalmatlan s csak azt hajlandó hinni, amit saját szemével lát. Szó, ami szó, nagyon szeretném átnézni az Alföldi Függetlenség előfizetői névsorát. Szerény vagyok, — ha szabad ezt a hasonlatot használnom, — olyan szerény, mint az Uristen Szodoma és Gomorrhával szemben. Ha találnék abban a névsorban csak egyetlen zsidó előfizetőt, akkor az Alföldi Függetlenség, mint az áldoznitudó, bátor gerincesség tündöklő példája lebegne mindig a szemeim előtt. Erős a gyanúm azonban, hogy az Alföldi Függetlenség még ezzel az egy szál zsidó előfizetővel sem rendelkezik s így felhívása nem egyéb ügyes reklámtrükknél, amellyel nemhogy lemondana meglévő előfizetőkről, inkább akvirálni szeretne néhányat.

*

*) Időközben az Alföldi Függetlenség megjelenése szünetel.

Sugár Samuné sz. Pongor Margit,
dr. Radvány Manóné sz. Pongor Ilona
és Szunyog Béláné sz. Pongor Klára
mélységes fájdalomtól le-
sujtva tudatják a maguk és család-
juk nevében, hogy drága jó apjuk

PONGOR HENRIK

m. kir. kormányfőtanácsos,
Zala vármegye törvényhatósági bi-
zottságának tagja, a Transdanubia
Egyesült Gőzmalmok r.-t. vezér-
igazgatója

megadással viselt hosszú és kínos
szenvadás után, életének 71-ik évé-
ben e hónap 5-én visszaadta lelkét
Teremtőjének.

Néhány órával előzte őt meg ha-
lálában életének 65-ik évében

édes jó anyjuk

aki egész életét a jótékonyágnak
és családjának szentelte.

Drága halottainkat e hónap 7-én
kisértük utolsó útjukra.

EMLÉKÜKET SOHA ELNEM MŰLŐ
KEGYELETTEL FOGJUK ŐRIZNI.

Csendes részvétet kérünk.

A Balaton körül

— Ufi jegyzetek —

A penziómban meglátogatott egy ismerősöm, erre odasompolyog egy kicsi leány, a penzió gyerekszája, és azt mondja: „A bácsi úgy-e zsidó?” — „Honnan tudod?” — (Csak később árulta el, hogy vendégem kecskeszakállából következtetett.) „Hát te mi vagy?” — „Én is zsidó vagyok. Papa, mama is, a nagypapa pedig kóser.”

Fiatal koromban hallottam tréfásan alkalmazni Mózes hattyú-énekének e szavait: „Kérdezd meg apádat, majd megmondja, nagyapád majd elbeszéli.” Ez azt jelenti, tréfásan alkalmazva a mai időre: „Ha a gyerek vallási dolgokban az apjától kérdez valamit, akkor ez azt mondja neki: „A nagyapád majd elbeszéli.” A travesztia nem is túlzás, mert ime valóság. Egyelőre a kicsike még büszke arra, hogy a nagypapa kóser. Kérdés, hogy mi lesz később?

✱

A balatonmelléki kis hitközségnek erélyes elnöke van, kinek nagy gondja a kultuszadó behajtása. Egy szőlőbirtokos azonban semmiképpen sem akar fizetni. Erre az elnök rászabadította a végrehajtót és a földbirtokos hitközségi adó fejében nem engedett mást lefoglalni, mint — két disznót. Kajánul várta az árverés napját. Ez bekövetkezett és a hitközségi elnök két komoly vevőt hozott: egyet önmaga személyében, és mellette még egy parasztgazdát. A földbirtokos dicséretére legyen mondva, nem akarta fölládozni disznóját, hanem fizetett.

✱

Ezzel kapcsolatban egy ismerősöm a Kiskunságról elbeszélte, hogy náluk egy orthodox hitközségben 10 évvel ezelőtt a tisztviselők fizetését fel akarták emelni s ebből a célból összehívott választmányi ülésen felkelt az általánosan tisztelt Dani bácsi és nemes egyszerűséggel kijelentette, elég a sok beszéd, tettek kellene és a hitközségi tisztviselők fizetésének feljavítására felajánlotta két eladandó sertésének az árát.

✱

Egy nagyközség polgárijában egy kikeresztelkedett zsidó tanár tanított. A történet-

tanításnál szekirozta a fiukat, így például a pún háborúkról úgy beszélt, mintha Róma dicső harca lett volna a zsidó faj ellen. Egyszerre azután megváltozott, abbahagyta a heccelődéseket és kereste a zsidók társaságát. A zsidók nem tudták mire véljék a dolgot. Kiderült, hogy egy kollegája kijelentette: „Hitlernek igaza van, amikor azt mondja, hogy akinek nincs keresztény dédmamája, ki lesz dobva az állásából.

✱

A horogkeresztesek mozgolódtak a községben és egy szép napon, illetőleg egy szép éjjel, a zsidó templomra ráfestettek egy óriási keresztet. A hatóságok azt várták, hogy a zsidók majd szaladgálni fognak jogorvoslatért. Ehelyett a hitközségi vezetők abban a tudatban, hogy úgylis gólusban vagyunk, nem törődtek vele semmit. Multak a hetek és a zsidó templom falán tovább ott díszlett a német birodalmi jelvény. A dolgot végre megunt a csendőrség és felkérte a zsidókat, hogy meszeltessék be a templom falát, a csendőrség költségén. Így mutattak példát ezek a zsidók, hogy néha a hangos gravaminális szavak és panaszok helyett jobb a passzivitás.

MÓRA D'AZRA

ÓBUDAI FREUDIGER ÁBRAHÁM ÜDVÖZLÉSE. A budapesti aut. orthodox izr. hitközség előljárósága szerdán küldöttségileg jelent meg Óbudai Freudiger Ábrahám orthodox izr. hitközségi elnök lakásán, hogy őt m. kir. kormányfőtanácsossá történt kitüntetése alkalmából üdvözölje. Deutsch Géza alelnök, mint a küldöttség vezetője, az előljáróság nevében szívélyes hangú beszédében az előljáróság és az összes hitközségi tagok nevében üdvözölte a hitközségi elnököt, aki válaszában meleg szavakkal fejezte ki köszönetét az elhangzott szerencsekívánatokért. Később még a következők üdvözölték: Kahán-Frankl Samu országos elnök az orthodox központi iroda, dr. Friedmann Izidor az orthodox Chevra Kadisa, Klein Márkusz az orthodox talmudegylet, Bárkány Árminné az orthodox nőegylet és dr. Rakonitz Dezső az Országos Bikur Cholim Egyesület nevében.

Frau Dr. COHEN, geborene v. Hindenburg

A megboldogult Hindenburg tábornagy, birodalmi elnök Posenben született. És ennek nemárja okai vannak. . . A Posener Tageblatt értesít erről szűkszavúan, de a Hindenburg-család története megadja a hozzávaló adatokat.

Mikor a birodalmi elnök atyja, Robert v. Beneckedorf und v. Hindenburg 1834-ben a porosz hadsereg kötelékébe lépett, azt kérte, hogy a poseni garnizonba helyezték, mivel ebben a városban két leánytestvére lakik. A két Hindenburg-leány — egymásután — a városi egészségügyi tanácsosnak, Cohen Eduard doktornak lett a felesége. Cohen dr. holland zsidó szülők gyermeke. Londonban született. Posenben való letelepedése után csakhamar meg-nősült és feleségével, a született von Hindenburg und Beneckedorf-

leánnyal együtt, élénk társadalmi életet élt Posenben. Az ő házánál ismerkedett meg a birodalmi elnök atyja későbbi feleségével, a birodalmi elnök anyjával, Schwickart Lujzával, akivel 1845. október 17-én házasságot is kötött. Mikor 1847 október 2-án megszületett a kis Pál, a zsidó Cohen Eduard dr. tartotta keresztviz alá.

Ennek a kis történelmi miniatürnek nyomán, támadjon bár a legnagyobb zűrzavar a fajvédő berkekben, okiratilag van bebizonyítva, hogy az ősz birodalmi elnök a zsidó Cohen dr. keresztfia.

Cohen dr. egészségügyi főtanácsos és a birodalmi elnök nagynénjének házasságából számtalan gyermek származott. Nagyon szeretnék tudni, hogy ezek a nemárják, vajjon résztvehettek-e nagybátyjuk tannenbergi temetésén, vagy talán, mint idegenfajú, bűnös egyéneket elkergették a katafalk mellől? . . .

סדרה: על-כנפי הנפש

„A LÉLEK SZÁRNYAIN”

**a zsidó intelligencia magyarra fordított és kommentált
UJTIPUSU IMAKÖNYVE**

Tartalma: a teljes héber imaszöveg mellett tartalomlú, de **irodalmi színvonalu fordítás** és az imákat vonal alatt kísérő, közel 400 magyarázó jegyzet, **az imák, a szombat és az ünnepek alapeszmei és tartalmi ismertetése** a vonatkozó bibliai és talmudi anyag feldolgozásával, hagyományhű szellemben, de egyben az általános műveltség gondolkörében, állandó párhuzamban a zsidóság történetével, jelenkori nemzetközi helyzetével és ebből folyó problémáival, több, mint 500 nagy oktávnagyságu oldal terjedelemben, a leggondosabb nyomdai kivitelben, háromféle kiállításban. — Ára példányonként:

Csinos keménykötésben, vászonháttal 8 P. Diszes, aranynyomásu egész vászonkötésben 10 P. Párnázott műbőr-kötésben, aranynyomással, oldalszélek arany metszéssel, tokban, ajándéknak kiválóan alkalmas 14 P utánvétellel, a postaköltség felszámításával. — Elővételben: (befizetés a szerző 41.291 sz. postatakarékpénztári csekkszámájára vagy postautalványon)

Az összeg legalább felének legkésőbb **szeptember 30-ig** való befizetése esetén 10 százalék engedmény mellett bérmentve, a hátralék az imakönyv leszállítása ellenében. Megjelenés szeptember végén, szállítás október első felében. A megrendelt példányok szétküldése után a mű könyvtárosi forgalomba kerül és lényegesen drágább lesz. A megrendelések a szerző alábbi címre intézendők:

Dr. KRAUSZ FÜLÖP, Sárvár

HIREK

STEIN EMIL, a Kereskedelmi Bank vezérigazgatója, a Mikéfe elnöke 60 éves. Mikor ez alkalomból a Szombat őszinte tisztelettel és szeretettel minden jót kíván a jubilánsnak, nem mulaszthatjuk el annak a konstatálását, hogy a vezérigazgató úr korát meghazudtoló frissességnek örvend és egész nyugodtan ünnepelhetné — kinézése szerint — ötvenedik születésnapját.

HÁZASSÁG. Szeptember 2.-án, vasárnap délelőtt a Dohány-utcai templomban zajlott le Rosenberg György, a berlini Viktoria Biztosító titkárának házassága Rosenzweig Lili-vel. Az esketési szertartásnál jelenvolt előkelőségek az esküvőt valóságos társadalmi eseménnyé avatták. A szertartást dr. Hevesi Simon vezető-főrabbi végezte, de résztvett a szertartásban dr. Farkas József, a IX. kerületi körzet rabbija is. A megjelent előkelőségek között ott láttuk a pesti izr. hitközség előljáróságát Stern Samu elnök vezetésével, a Chevra Kadisa egész előljáróságát Kramer Miksa elnök, Porgesz József alelnök és dr. Endrei igazgató vezetésével. Ott voltak az összes pestkörnyéki hitközségek elnökei és rabbijai, a nőegyletek, a rabbiszeminárium rektora, Dési Géza országgyűlési képviselő, özv. Gschwindt Ernőné és leánya Gschwindt Edit vezetésével a Gschwindt-gyár igazgatósága és tisztviselői kara, élén Demele Károly igazgatóval, de ott voltak a rokonszaktájú gyárak és üzemek igazgatói és főtisztviselői is teljes számban. Hevesi főrabbi magasszárnyalású, nagyhatású beszédet tartott, melyben kiemelte az ifjú pár szüleinek igazi zsidó szellemét, és arra buzdította az új házasokat, hogy szülőik szellemében ők is maradjanak meg a zsidóság értékének. Ábrahámsohn Manó főkántor énekszámait után a megjelentek elhalmozták az új párt és a szülőket szerencsekívánataikkal, majd a Royal szálló fehértermében gratulációra gyűltek össze. Itt a Goldmark-zenekar fogadta az érkező vendégeket, majd dr. Zahler Emil, hitközségi

előljáró, a IX. körzet díszelnöke emelkedett beszéddel üdvözölte az új párt és a szülőket. A szertartás alatti mintaszerű rend Wesner Mayer főgondnok tapintatos körültekintését dicséri.

A DOHÁNY UTCAI TEMPLOM ÚJ ELŐLJÁRÓJA. A nemrégiben elhunyt dr. Krämer József halálával megüresedett egyik templomi előljárói tisztséget a hitközség választmánya Lunzer Pál igazgatóval, a Chevra Kadisa érdemes előljárójával töltötte be. A választmány határozata általános meglepedést keltett, mert az új előljáró úgy származása, mint nevelésénél fogva minden bizonnyal a legteljesebb meglepedésre fogja tisztét betölteni. Örömmel üdvözöljük Lunzer Pált új pozíciójában!

AZ UJPESTI CHEVRA KADISA JUBILÁRIS ÜNNEPE. Szeptember 2.-án tartotta az ujpesti Chevra Kadisa aggokházának 10 éves fennállása emlékünnepeit. A délutáni istentisztelettel kezdődött az ünnepség, amelyen Stern Samu, a pesti izr. hitközség és az Orsz. Iroda elnöke, Kramer Miksa, a Chevra Kadisa elnöke, dr. Endrei S. Henrik, Eppler Sándor főtitkár, Katona Gyula a budai, Kozma Jenő az óbudai hitközség képviselőitében is megjelentek. Ott volt Semsey Aladár ujpesti polgármester is. Klein Éliás főkántor éneke után dr. Friedmann Dénes ujpesti rabbi a szószékről méltatta a Chevra Kadisa aggokházának működését. Beszédjében utalt arra, hogy a zsidóságnak már egyik ősi jócselekménye az, hogy az öregekkel törődjön. A templomi ünnepség után díszközgyűlés volt, amelyen Arányi Adolf, az ujpesti hitközség fáradhatatlan elnöke mondott nagyszabású beszédet. Üdvözölte a megjelent előkelőségeket, majd dr. Lichtmann ujpesti rabbi köszöntötte hetvenedik születésnapja alkalmából. Ezután Stern Samu üdvözölte Semsey Aladár polgármestert, akinek megjelenésében a zsidóság iránti megbecsülést köszönte meg. Dr. Deutsch Oszkár hitközségi alelnök a hitközség nevében ünnepelte a Chevrát és Arányi Adolf elnököt. Ezután Semsey Aladár uj-

pesti polgármester tartott nagyhatású beszédet, utána dr. Friedmann főrabbi, továbbá dr. Lichtmann, dr. Scheiber Lajos és dr. Duschinszky főrabbiak beszéltek. Az ünneplés az esti bankettel folytatódott.

PORGESZ JÓZSEF GYÁSZÁ. Az egész városban mély részvétet és megdöbbenést keltett Pongor Henrik kormányfőtanácsos, a Transdanubia vezérigazgatója és feleségének tragikus együttes halála. A megdöbbenő gyász eset közelről érinti Porgesz Józsefet, a Pesti Chevra Kadisa nagyérdemű alelnökét, aki az elhunyt Pongor Henrikben bátyját veszítette el. Porgesz József bátyja halála előtt hetek óta éjjelnappal ott időzött a zsidó szeretetház kórházában nagy beteg bátyja betegágyánál és ott érte őt a rettentő hír, hogy sógornője meghalt. Emberfeletti önuralommal titkolta el haldokló bátyja előtt a csapást és jelen volt bátyja csakhamar bekövetkezett halálánál. A tragikus módon elhalt házaspár temetése szeptember 7.-én délután volt a rákoskeresztúri temetőben, ahol a temetési szertartást dr. Hevesi Simon vezető főrabbi és Lineczky Bernát főkantor végezték. A rokonok, jóbarátok, ismerősök és tisztelők százai sítak a kettős sír fölött, ahol a szerencsétlen véget ért család utolsó pihenőre tért. A főváros zsidóságának és elsősorban a Chevra Kadisa minden tagjának testvéri részvéte minden melegével Porgesz József felé fordul, akinek gyászában mi is őszinte szívvel veszünk részt.

Az Uj Szalon őszi kiállítása szeptember 8-án, délelőtt 11 órakor, a Kossuth Lajos utca 12. félemeletén levő kiállítási termeiben ünnepélyesen megnyílt. A négy impozáns teremben a fiatal művészgenerációnak közel 200 alkotása sorakozik fel. A művésznők és művészek közül nagyon sokan meglepő tehetséget árulnak el műveikben és helyszüke miatt csak egynéhány nevet sorolunk fel: Dr. Deák János, Kató Márta, Noe Gyula, Paál Ervin paszteljei, Gerő Gyula, illyefalvi Lőte Éva szobrai emelkednek különösen ki a sok szép és fiatal művészgenerációhoz méltó alkotás közül.

KÖNYVEKRŐL

Divatba jöttek a zsidó könyvek. Nem azért, mert a zsidókérdés aktuálissá tette őket. Hanem mert a zsidókérdés feszegetésével levitézlett az asszimilációs éra és a zsidó írók végre azt írják, amit legjobban tudnak, miért is a könyveik jók és mert jók, végre szalónképesé tették a zsidó kisembert. mint ahogy az orosz írók divatja idején szalónképesé vált az orosz paraszt és kisember minden ő köpéseivel.

Ez vonatkozik Salom Aschra, Ilja Ehrenburgra, stb. A másik fajta zsidó regénynek, a történelminek, a bibliainak (Feuchtwanger, Thomas Mann) azért van közönségsikere is, mert az örök emberit, a történelmi ismétlődéseket vetíti a ma letört, szomorú embere elé és evvel valami felemelő vigaszt ad. Már most minálunk is sietve jönnek ki a kiadók a — fordításokkal, hogy kihasználják a konjunkturát és a gondatlan fordítás csodabogarakat produkál. mint a Roesman Matwej: Fischbein élni akar-jában. Azt mondja: a péntek esti istentiszteletnél a semini azeresz alatt buzgón ütötte a mellét. Persze, honnan tudja azt Thury Lajos, mi a különbség a semono eszro és a semini azeresz között.

Nem Fischbein fáj. Ha nincs a fajtájának konjunktúrája, ütheti a mellét akármikor, nem kap nyomdafestéket és nem veszített volna vele az irodalom. De ha már Magyarországon magyar zsidó írónak a maga írásával nincs konjunktúrája, legalább arra használják fel a kiadók a tudását és képességeit, hogy elkerüljék a semini azereszeket.

F. Fürth Margit

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.
Postatakarékszám 16.760

Neufeld Zoltán (PANNONIA) nyomda Budapest, VII. Rombach u. 8. — Telefon: József 42-3-09